

АНАЛІЗ ПОТЕНЦІЙНИХ РИЗИКІВ ПРИ ЗБИРАННІ ОЗИМОГО РІПАКУ

Ріпак – це важлива сільськогосподарська культура в Україні, яка має широке застосування в різних сферах життя людини.

З нього отримують ріпакову олію, яка використовується в харчовій промисловості для приготування маргарину, майонезу та інших продуктів. Виготовляється також ріпаковий мед. Ріпаковий шрот і макуху використовують як корм для тварин, оскільки в ньому міститься багато жирів, білків і клітковини. Крім того, ріпак як сидерат, відіграє важливу роль у сівозміні для поліпшення структури ґрунту, забезпечення його органічними речовинами, очищення ґрунту від радіоактивного забруднення та допомагає боротися з бур'янами та шкідниками. Ріпакова олія використовується для виробництва біодизеля, мастильних матеріалів, оліф, лаків, фарб, а також в миловарній, шкіряній, текстильній, металургійній промисловості.

Збирання врожаю.

Збирання ріпаку має свої особливості, оскільки його насіння дуже дрібне, має високу сипучість, а дозрілі стручки легко розтріскуються. Ріпак можна збирати як роздільним способом, так і прямим комбайнуванням. За роздільного способу збирання скошування проводять у фазі жовто-зеленої стиглості — потемніння насіння у стручку близько 50% за його вологості 30–35%. Висота зрізу рослин при цьому має бути не меншою 20–25 см [1].

Із-поміж усіх культур ріпак залишається економічно вигідним і забезпечує навіть за відносно невеликого врожаю високий рівень чистого прибутку. Але для того, щоб досягти бажаного результату, необхідно витримувати всі елементи його вирощування. Особливої уваги потребує збирання та післязбиральна обробка врожаю у зв'язку з індивідуальними біологічними і фізико-механічними властивостями цієї культури та хімічним складом насіння. Для ріпаку характерне надто нерівномірне дозрівання насіння як окремих рослин, так і в межах однієї рослини. У разі перестоювання перестиглі насінини (за вологості 9% і нижче) легко осипаються і травмуються. Є дані про те, що осипання ріпакового насіння може знижувати врожай на 20–40% і більше залежно від режиму роботи комбайна [2], [9].

Робота з комбайнами може призвести до травм внаслідок защемлення рухомими частинами. Робота в умовах запиленості може призвести до захворювання дихальних шляхів.

Заходи безпеки: ретельна перевірка комбайна перед роботою; навчання працівників безпечної експлуатації комбайнів; використання респіраторів в умовах запиленості.

Післязбиральна обробка ріпаку передбачає можливі ризики травмування при роботі на зерноочисних машинах та захворювання при підвищених рівнях запиленості повітря у виробничих приміщеннях.

Необхідно проводити наступні заходи безпеки:

- технічне обслуговування обладнання;
- застосування системи вентиляції;
- забезпечення та використання ЗІЗ.

Організація охорони праці при вирощування озимого ріпаку є важливим аспектом сільськогосподарських робіт, спрямованим на забезпечення безпеки працівників та запобігання нещасним випадкам.

Аналіз потенційних ризиків та дотримання правил охорони праці дозволяє тримати ризики в контрольованій зоні: забезпечити безпечні умови праці для всіх працівників, задіяних у технологічному процесі виробництва озимого ріпаку, знижувати ризики травматизму та аварій, підвищувати ефективність роботи.

Список літератури:

1. Курцев В., Гайденко О. Збирання врожаю озимого ріпаку. Журнал “Агробізнес Сьогодні”. <https://agro-business.com.ua/>. Статті / Агрономія Сьогодні /. 06.09.2016. URL: <https://agro-business.com.ua/agro/ahronomiia-sohodni/item/694-zbyrannia-vrozhaiu-ozymoho-ripaku.html> (дата звернення: 03.04.2025).
2. Кирпа М. Збирання та збереження ріпаку. Головний журнал з питань агробізнесу "Пропозиція". Сайт <https://propozitsiya.com/ua>. Головна / Статті / Технології / Зберігання та переробка /. 19.07.2017. URL: <https://propozitsiya.com/ua/zbirannya-ta-zberezhennya-ripaku> (дата звернення: 03.04.2025).
3. Климчик М.М., Рижук С. Європейська олійна культура. Тепер і в Україні. // Пропозиція . – 1999. – №2. – с. 20–21
4. Бертрам Р. Шляхи та тенденції переробки ріпаку в Німеччині.//Пропозиція.- 2004.-№1.-с.12-13
5. Бардин Я.Б. Ріпак: від сівби – до переробки. – К.: Світ, 2000. – 108 с.
6. Мельник І. І. Комплексна механізація вирощування озимого ріпаку в умовах сьогодення / І. І. Мельник, В. М. Зубко // Науковий вісник НАУ. – К., 2007. – Вип. 117. – С. 314–324.
7. ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013 (ІЕС/ISO 31010:2009, ІТД. Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику).
8. Павлівський В.М., Гайдаш В.Д., Макар М.М. та інші. Вирощування і переробка ріпаку. – Бережани, 2007. – 7с.
9. Збирання та збереження ріпаку/ М. Кирпа// Спецвипуск ж. Пропозиція. Озимий ріпак від А до Я/ — 201. — С.- 16-48.